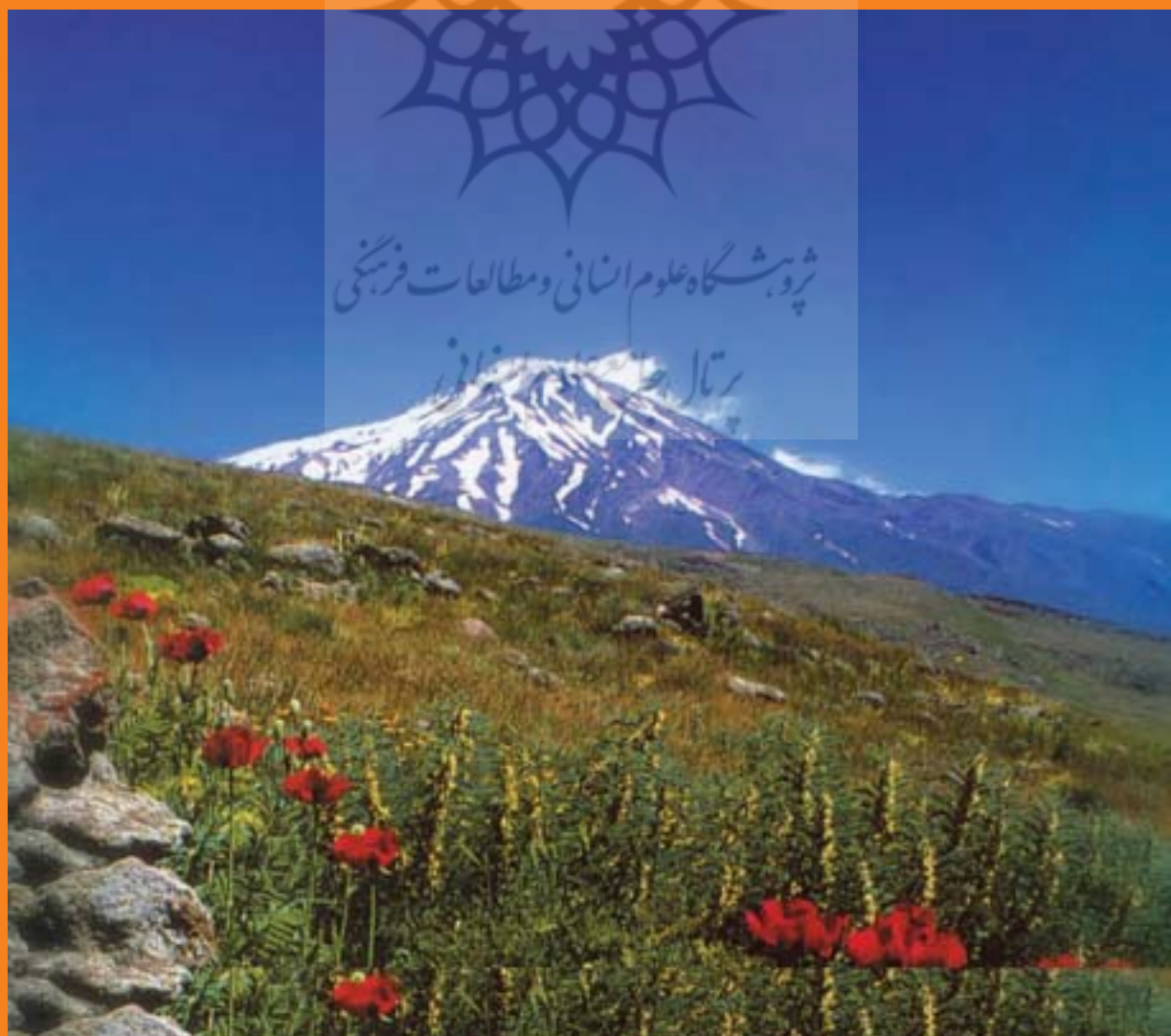

هر چه داریم از طبیعت داریم

تاسیس تشکل‌های غیردولتی و حضور پررنگ آن‌ها در دهه‌های اخیر گامی دیگر از تلاش انسان مدرن برای دستیابی به دنیایی بهتر همراه با مسئولیت‌پذیری آحاد جامعه است. امروزه این تشکل‌ها هستند که کج‌روی‌ها و کاستی‌های دولتمردان را در عرصه‌های مختلف به چالش می‌کشند و با تیغ نقد به صلاح می‌رسانند و این صدای واحد مردم است که از حنجره تشکل‌ها خواست عمومی را فریاد می‌زند. از این پس در هر شماره نشریه درباره یکی از تشکل‌های مردم‌نهاد به بحث خواهیم نشست. این شماره با مدیر «دکا» عباس محمدی به گفتگو نشستیم، با ما همراه باشید.

به اطلاعات کلی در مورد تشکیلات و مجامع مربوط به حوزه کوه اشاره فرمایید؟

به عنوان مقدمه باید بگوییم که گردشگری یا طبیعت‌گردی یک تیغه دو لبه است، یعنی همان‌طور که می‌تواند مفید باشد می‌تواند آسیب‌رسان به طبیعت هم باشد. این‌گونه نیست که ما در تشکیلات دیده‌بان کوهستان بخواهیم طبیعت‌گردی را تبلیغ کنیم یا کار تجارتمانی‌مان را حفظ نماییم، ضمن اینکه خودمان طبیعت‌گرد و طبیعت‌دوست هستیم، مثل همه کوه‌نوردان. اما دیده‌بان کوهستان تشکیلاتی است که در حد توان خودش متمرکز بر طبیعت کوهستان است.

انجمن کوه‌نوردان ایران از سال ۷۸ شروع به کار کرده و یکی از هدف‌هایش تلاش برای حفظ محیط‌های کوهستانی است که در این راستا ما یک گروه کاری درست کرده‌ایم به نام "دیده‌بان کوهستان" که این موارد اهدافش را تشکیل می‌دهد. انجمن کوه‌نوردان تشکیلاتی است که برای کوه‌نوردی کار می‌کند، یعنی صعود، رفتن به قله‌ها، صعود دیواره‌ها، عملیات نجات و جستجو در کوهستان.

انجمن کوه‌نوردان به نوعی اتحادیه و تریبون گروه‌های کوه‌نوردی است. البته نه همه آن‌ها، چون در ایران چیزی حدود ۴۰۰-۵۰۰ گروه کوه‌نوردی وجود دارد. ولی تعدادی از آن‌ها با انجمن کوه‌نوردان ارتباط دارند، یعنی ما چیزی حدود ۵۰ گروه کوه‌نوردی داریم که به عنوان خانه، گروه، انجمن یا باشگاه فعالیت می‌کنند و عضو و همکار انجمن هستند. همچنین انجمن حدود ۱۵۰۰ - ۱۴۰۰ نفر هم

عضو حقیقی دارد. انجمن کوه‌نوردان یک تشکیلات صنفی است برای اشاعه فرهنگ کوه‌نوردی و تحکیم دوستی بین کوه‌نوردان و برای حفاظت از کوهستان. فدراسیون کوه‌نوردی دستگاهی دولتی است و مسئول رسمی کوه‌نوردی کشور و زیرمجموعه سازمان تربیت بدنی.

گروه دیده‌بان کوهستان چگونه شکل گرفت؟

گروه دیده‌بان کوهستان زیرمجموعه‌ای از انجمن کوه‌نوردان است و یکی از اهداف در اساس‌نامه این انجمن، حفاظت از محیط کوهستان است. ما معتقدیم که کوه‌نورد و هر کسی که علاقه به طبیعت یا علاقه به رفتن به کوه دارد یک وظیفه در مقابل کوهستان دارد و آن این است که کوهستان یا طبیعت را به‌طور کلی حفظ کند، به همین دلیل تشکیلاتی را با این هدف ایجاد کردیم.

آیا ضرورت داشت که برای رسیدن به این اهداف کار گروه دیگری هم شکل بگیرد؟

در دنیا از سال‌ها پیش کوه‌نوردان از مدافعین خط مقدم طبیعت و پیشنهاد دهنده بسیاری از پارک‌های ملی بوده‌اند. در آمریکا که پارک‌های ملی نخستین‌بار با این سبک‌های جدید پایه‌گذاری شد، شخصی به نام جان موبیر که کوه‌نورد بود، پیشنهاد تاسیس پارک‌های ملی را ارائه کرد. اواسط قرن ۱۹ در آمریکا، پارک یوسی‌تی با پیشنهاد کوه‌نوردان شکل گرفت.

در ایران هم همین‌طور؛ یعنی من فکر می‌کنم کسی که شروع به کوه‌نوردی می‌کند انگیزه‌اش طبیعت‌دوستی است، و بعد که وارد کوهستان می‌شود ممکن است مسئله رقابت پیش بیاید و عشق به صعود و کارهای جدید. من معتقدم در انجمن کوه‌نوردان باید بخشی به عنوان حفاظت باشد. در فدراسیون جهانی کوه‌نوردی هم کمیسیونی

برای حفاظت کوهستان وجود دارد. آیا حفاظت کوهستان به عنوان یک کارگروه در انجمن کوه‌نوردان است یا یک فعالیت موازی در آن‌ها صورت می‌گیرد؟

از آنجایی که من خودم از موسسان انجمن بوده‌ام، و علاقه خاصی هم به حفاظت کوهستان دارم، سعی کردم که این دو مقوله را در کنار هم قرار دهم. در حال حاضر شاید فعالیت‌های مجموعه دیده‌بان کوهستان انجمن کوه‌نوردان (دکا) به اندازه یک انجمن باشد اما هیچ تمایلی ندارم که این دو جدا شوند، زیرا هر کسی که به طبیعت می‌رود مسئولیت حفاظت از آن را هم به عهده دارد. مسئله دیگر این است که جامعه کوه‌نوردی چونان یک نیروی قدرتمند پشت سر ما است و می‌تواند در مواقع مختلف مورد استفاده ما قرار گیرد و می‌توانیم آن را به عنوان مدافع و محافظ طبیعت داشته باشیم.

گروه دیده‌بان کوهستان از چه سالی شروع به کار کرده است؟ اعضای موسس چه کسانی بودند؟

از حدود سال ۸۲-۸۱. پیشنهاد دهنده من بودم؛ پرویز مشهدی از تنکابن، محجوری از آمل، حامد عرب از تهران و تعدادی دیگر از دوستان که عضو انجمن کوه‌نوردان بودند.

شما شعبه‌های دیگری هم در ایران دارید؟

هر جایی که دفتر انجمن کوهستان باشد یک بخش هم به عنوان دیده‌بان کوهستان وجود دارد و انجمن کوه‌نوردان در شهرهای تنکابن، رامسر، آمل، ماکو، کرمان، لوسان، قزوین، برازجان، زاهدان و ... نمایندگی دارد و این نمایندگی‌ها کار دیده‌بانی کوهستان را هم انجام می‌دهند.

از سال ۱۳۸۲ به بعد فعالیت‌های شما بیشتر در چه زمینه‌ای بوده است؟

از جمله کارهای ما پاک‌سازی کوهستان است، یعنی بسیاری از اعضای انجمن جزو

وسایل کوه‌نوردی خود چند کیسه زباله دارند. البته نه فقط برای آوردن زباله‌های خودشان بلکه همچنین برای جمع‌آوری زباله‌های ره‌اشده؛ این کار در کوهستان یک فعالیت آموزشی است و بیشتر به این دلیل که وقتی مردم می‌بینند عده‌ای نه تنها زباله‌های خودشان بلکه زباله‌های

رها شده در کوهستان را جمع می‌کنند و به پایین می‌آورند، این یک اثر ترویجی دارد که به نظر من موثرتر از نوشتن صدها مقاله و یادداشت در این زمینه است. یک بخش دیگر کار ما نوشتاری است که با روزنامه‌های مختلف و خبرگزاری‌ها فعالیت می‌کنیم و به غیر از سایت اصلی انجمن یک وبلاگ هم به نام دیده‌بان کوهستان داریم که آن هم تقریباً هر هفته ۴-۵ یادداشت دارد. به عنوان نمونه‌ای دیگر از کارهای دکا، می‌توانیم به پیشنهادی

انتقادات مبتنی بر آن باشد و یا در ادامه نقد، طرح یا راه‌کاری هم ارائه شود؟

یک قسمت از کار ما مناظره و مباحثه است. من معتقد هستم که NGO ها اساساً کارشان انتقاد است و باید با دید انتقادی به خیلی چیزها نگاه کنند که در این زمینه کار نظری-مطالعاتی و تئوریک هم انجام می‌شود. من همیشه می‌گویم این تخریب‌هایی که در طبیعت وجود

دارد را با یک چشم بینا هم می‌توانیم ببینیم چرا که این یک مسئله عام است، نه یک مسئله خیلی پیچیده و تخصصی که حالا من حتماً باید دکترای محیط زیست باشم تا بروم بگویم این جاده قزوین رشت آمده و مناطق رودبار و کوه دلفک و گنجه و ... را تخریب کرده؛ این را من دارم می‌بینم. البته من خودم را در زمینه کوهستان و مسائل مربوط به کوهستان کارشناس می‌دانم، این کارشناسی با بیش از ۳۰ سال کوه‌نوردی و بیش از ۲۰ سال مطالعه و نوشتن در زمینه مسائل کوهستان به دست

اشاره کنم که حدود ۳ سال پیش در مورد دماوند به دفتر ریاست جمهوری و سازمان میراث فرهنگی دادیم مبنی بر این که کوه دماوند به عنوان یک اثر ملی و چشم‌انداز سرزمینی در ایران باید ثبت شود، این به واقع نماد سرزمین ایران است و تاریخ غنی از کوه‌نوردی دارد، تاریخی که به بیش از هزار سال می‌رسد. یعنی علاوه بر ارزش اسطوره‌ای، بیش از هزار سال در دماوند کوه‌نوردی مستند شده داریم. ما پیشنهاد دادیم که یک روز به نام روز ملی دماوند ثبت شود تا دماوند از نظر تاریخ و کوه‌نوردی و اسطوره‌های ایرانی جلب توجه کند. این کار بعد از حدود چهار سال به نتیجه رسید. هم اکنون پرونده ثبتی دماوند تکمیل شده و روز ۱۳ تیر به عنوان روز ملی دماوند انتخاب شد. دلیل انتخاب سیزدهم تیر، جشن تیرگان است که مطابق اسطوره‌ها، جشن نکوداشت آب، و روز پرتاب تیر سرنوشت‌ساز آرش کمان‌گیر بوده است.

متأسفانه خیلی از پروژه‌های دولتی بدون توجه به اقدامات زیست‌محیطی انجام می‌شود و ما در حد توانمان سعی می‌کنیم که به این دستگاه‌ها مواردی را یادآور شویم که جزو وظایفشان است یا باید باشد.

آمده است. یکی از چیزهایی که ما به آن انتقاد می‌کنیم این است که پروژه‌های بزرگ این مملکت حداقل از سال ۷۹ به بعد ملزم به ارائه طرح ارزیابی زیست محیطی بوده است. مثلاً اتوبان ساختن، پالایشگاه ساختن، سدساختن اما متأسفانه کارشناسان محیط‌زیست، پروژه‌های «عمرانی» مخرب محیط زیست را با طرح‌های ارزیابی که فقط زینتی هستند امضا و توجیه می‌کنند.

شما تعاملات و فعالیت‌های بین‌المللی هم دارید؟

در این زمینه تاکنون نتوانسته‌ایم فعالیت زیادی انجام دهیم، ولی یک تشکیلاتی هست به نام MOUNTAIN FORUM که از زیرمجموعه‌های سازمان ملل است و ما عضو آن هستیم و مطالب و مقاله‌هایی را برای آن‌ها

و یک قسمت دیگر کار ما انتقادی است، یعنی موضع‌گیری‌های ما در مقابل تخریب‌هایی که در کوهستان انجام می‌شود- چه توسط سازمان‌های دولتی و نهادهای مختلف و چه توسط مردم عادی. نمونه دیگر کارهای ما اعتراضی است. ما معتقد هستیم که خیلی جاها باید به دولت‌مردان اعتراض کرد چون پیشرفت مملکت فقط در کلنگ‌زدن و نوار پاره کردن و افتتاح سد و درست کردن جاده نیست، چون خیلی از این اقدامات صدمات زیادی را به طبیعت می‌زند و چیزهای با ارزش طبیعی را تخریب می‌کند. یکی از نمونه‌های بارز آن اعتراض ما به سدسازی‌های پی‌درپی است. همایشی داشتیم در یک ماه پیش که به سدسازی به صورت انتقادی نگاه کردیم و کارشناسان خیلی برجسته‌ای را دعوت کردیم و آمار و ارقامی ارائه دادیم. در مورد این که واقعا سدسازی چه آسیب‌هایی به کوهستان‌های ایران رسانده است. ما اگر به پروژه‌ها انتقاد کنیم، به دولت و مملکت خدمت کرده‌ایم، چرا که این نشان می‌دهد که همیشه چشم‌هایی مراقب طبیعت است. این کار انتقادی را برای خودمان اصل قرار داده‌ایم.

نحوه تعامل شما با مردم و دولت چگونه است؟

همه ما در تخریب طبیعت سهم داریم. انجمن در ارتباط با مردم یک کار آموزشی و فرهنگ‌سازی و انتقادی را انجام می‌دهد تا آنان را با مسئولیت خویش آشنا کند. ما، گاه از دستگاه‌های دولتی به دلیل پروژه‌هایی که در دست دارند انتقاد می‌کنیم، و در عین حال پیش آمده که از کارهایشان تعریف کرده و یا حمایت کنیم و حداقل این که ما دیده‌بان دولت هستیم. متأسفانه خیلی از پروژه‌های دولتی بدون توجه به اقدامات زیست‌محیطی انجام می‌شود و ما در حد توانمان سعی می‌کنیم که به این دستگاه‌ها مواردی را یادآور شویم که جزو وظایفشان است یا باید باشد.

در کنار انتقادات، کار کارشناسی و مطالعاتی هم وجود دارد تا این

می‌فرستیم و آن‌ها هم اخبار و مطالبی را برای ما ارسال می‌کنند. البته حجم مطالبی که ما به آن‌ها می‌دهیم خیلی کم است. در مجموع خود من راضی نیستم از کارمان با تشکیلات جهانی؛ ما باید با تشکیلات جهانی که برای کوهستان کار می‌کنند بیشتر کار کنیم.

به عنوان کسی که تمام کوهستان‌های ایران و بعضی از کوهستان‌های خارج را دیده‌اید یا می‌شناسید، چه جایگاهی برای کوهستان‌های ایران از نظر طبیعت‌گردی قائل هستید؟

کوه‌های ایران در مقایسه با کوه‌های جهان جایگاه خوبی دارد، ولی اگر بخواهیم به طور کلی نگاه کنیم موقعیت ممتازی نداریم. اگر می‌گویم ممتاز نیست برای این است که اغراق نشود، چون من با اغراق و بزرگ‌نمایی در مورد داشته‌هایمان مخالف هستم. بزرگ‌نمایی باعث می‌شود که توقع ما از این سرزمین بالا رود، یعنی بچه‌های ما فکر می‌کنند که واقعا ما یک موقعیت خیلی عالی داریم و این باعث می‌شود که خودمان را از این سرزمین طلب‌کار بدانیم. واقعا زیباترین صحنه‌های طبیعی را داریم ولی اینکه ما فکر کنیم این‌ها خیلی برجسته است، نه. باز هم تاکید می‌کنم که توقع‌مان را باید از این سرزمین پایین بیاوریم.

آیا ما می‌توانیم بگوییم که کوهستان‌های ایران ویژگی خاصی نسبت به کوهستان‌های دنیا دارد؟

نه، من فکر می‌کنم ویژگی‌های خاص ما در چند مورد است که خوب، هر سرزمین دیگری هم ویژگی‌های خودش را دارد. ما جنگل‌هایی در حاشیه دریای خزر داریم

شاید همه کارشناسان ما ۵۰-۴۰ سال است که می‌گویند ظرفیت دامی که در مراتع ایران هست چند برابر ظرفیت تولید علوفه است ۲- ساخت و ساز که در این ۱۵-۱۰ سال اخیر خیلی تشدید شده است. به طوری که من آن را «عزم ملی برای تخریب» نامیده‌ام! به جز راه‌سازی‌ها و سدسازی‌ها و شهرک‌سازی‌های بی‌رویه، به تازگی پروژه‌های گردشگری - حتی برنامه‌های «اکوتوریستی» - هم به سیاهه ساخت و سازهای مخرب اضافه شده‌اند. پروژه‌های گردشگری ما باید پروژه کنار آمدن با طبیعت باشد، نه پروژه ساختمان‌سازی در طبیعت. کسی که می‌خواهد طبیعت‌گردی کند باید پیاده‌روی کند و یاد بگیرد که بدون به جا گذاشتن هیچ اثری وارد طبیعت شود و از آن بیرون برود. ۳- جنگل‌زدایی؛ می‌گویند ۷ درصد یا ۱۲ درصد خاک ایران جنگل است، ولی به نظر من یک درصد مساحت ایران جنگل است (اگر جاهایی را که بیش از بیست درصد سطح‌شان از درخت پوشیده باشد، را جنگل بخوانیم). مابقی جنگل‌هایی به شدت مخروبه و به شدت بهره‌کشی شده است که باید مدیریت و احیا شوند. ۴- مسئله زباله که یکی از فاجعه‌های بزرگ برای محیط‌زیست ایران است. این چهار مسئله بزرگ طبیعت ایران را به‌طور کلی و کوهستان را به‌طور خاص تهدید

من طبیعت را بستر و خاستگاه انسان می‌دانم و زندگی انسان را بدون طبیعت نمی‌توانم تصور کنم. طبیعت مثل مادر ماست و عشق به مادر نیاز به هیچ دلیلی ندارد؛ ما هر چه داریم از طبیعت است.

می‌کند.
تشکل‌هایی مثل شما چقدر می‌توانند در این زمینه موثر باشند؟
NGOها وجدان عمومی جامعه و رابط مردم و حکومت هستند. آن‌ها می‌توانند از ظرفیت‌هایی برای آموزش مردم استفاده کنند که در دسترس دولت نیست. همچنین می‌توانند به انتقال کم هزینه خواسته‌های مردم به دولت کمک کنند. توصیه من به دوستداران طبیعت این است که به جای این که به فکر راه انداختن یک NGO باشند، بیایند در بین NGOهایی که وجود دارد آن را که با اهداف‌شان سازگارتر است پیدا کرده و با آن فعالیت کنند.

به نام جنگل‌های هیرکانی که تقریباً منحصر به ایران است و فقط در جمهوری آذربایجان و ارمنستان چیزی شبیه به این (در وسعت بسیار کم‌تر) داریم، یا مثلاً پدیده‌هایی را که در کویر لوت ایران داریم، شاید کمتر جای دنیا دیده شود. کوه‌های زاگرس ما بعضی گونه‌های بلوط را دارد که فقط در ایران می‌روید. اما این که بگوییم محیط زیست ایران خیلی منحصر به فرد است و در هیچ جای دیگر دنیا تنوعی شبیه به تنوع آن دیده نمی‌شود، اغراق کرده‌ایم. بعضی‌ها می‌گویند ایران جهانی در یک مرز است که من با این قضیه مخالف هستم چون توقع ما را از این سرزمین بالا می‌برد؛ به نظر من ایران سرزمین متنوعی است و کوه‌های خوب و ویژگی‌های خاص خود را دارد.

بیشترین تخریب طبیعت ایران در چه زمینه‌ای است؟

من ۴ عامل را در تخریب کوهستان‌های ایران موثر می‌دانم: ۱- چرای دام که

تامین مالی NGO شما از کجاست؟

از طریق کمک‌های بلاعوض دوستان و حق عضویت (بیشتر هزینه‌های ما از طریق کمک‌های مالی تامین می‌شود). در برخی مواقع شرکت‌های خصوصی و موسساتی هستند که ما طرحی را به آن‌ها معرفی می‌کنیم و آن شرکت‌ها حامیان مالی ما می‌شوند. می‌توان گفت ۹۵ درصد از درآمد ما از طریق حمایت‌های غیردولتی تامین می‌شود.

تعریف عباس محمدی از طبیعت؟

من طبیعت را بستر و خاستگاه انسان می‌دانم و زندگی انسان را بدون طبیعت نمی‌توانم تصور کنم. طبیعت مثل مادر ماست و عشق به مادر نیاز به هیچ دلیلی ندارد؛ ما هر چه داریم از طبیعت است.

درخواست شما از مردم و دولت چیست؟

من از مردم می‌خواهم که نسبت به مادر زمین احساس مسئولیت داشته باشند و درخواستم از دولت این است که یک بازبینی کلی نسبت به تمام پروژه‌های عمرانی داشته باشد و در دیدگاه توسعه به این شکل تجدیدنظر کند.

چه توصیه‌ای برای نشریه طبیعت‌گردی دارید؟

این نشریه به همان اندازه که در مورد گردش صحبت می‌کند، در مورد اصول گردشگری سازگار با محیط‌زیست هم کار کند و یاد بدهد که هر کسی که وارد طبیعت می‌شود «آداب طبیعت‌گردی» را رعایت کند.

برای آشنایی بیشتر با این تشکل به آدرس‌های زیر مراجعه نمایید:

www.alpineclub.ir

www.mountainwatch.persianblog.ir

پژوهشگاه علمی انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

